

Horváth-Jeges Anikó intarziaművész beszél szakmájáról

A MŰVÉSZET FŐ CÉLJA, HOGY GONDOLATOKAT KÖZVETÍTSEN, ÉRZÉSEKET ÉBRESSZEN

dr. habil. Gerencsér Kinga
c. egyetemi tanár

Az intarzia természetes anyagokból – fából, csontból és gyöngyházból – készül. Ősi bútordíszítő technika. Több ezeréves hagyományokra építő, művészi, kézműves szakma. Egyedi igények szerint alakítható, magas esztétikai színvonalú, időtálló és örökíthető. Így jellemezte Anikó ezt a mesterséget, aki számára az intarziakészítés szakma, hivatás és küldetés. Szeretné, hogy az intarziakészítés mestersége tovább éljen és ne veszítse el helyét az iparművészet palettáján. Napjainkban, Európában és Magyarországon is eltűnőben van ez az ősi kézműves szakma. Szeretné megújítani az intarzia megjelenítését, modern könnyed vonalvezetéssel, egyedi jól felismerhető stílus létrehozásával visszahozni az emberek otthonaiba – intarziaképek, belső terek, dísz tárgyak és bútorok formájában.

– 1972-ben születtem Budapesten, három gyermek édesanyja vagyok. Miért éppen az intarzia lett a hivatásom? Azt is mondhatom, hogy nem én választottam ezt a szakmát, hanem a mesterség választott engem. Utam kalandos és szerteágazó volt. 14 éves koromtól egy szabad festőiskolában tanultam festeni és rajzolni Berkes András festőművésztől több éven át, mely ma is nagyon fontos és meghatározó része életemnek. Ezáltal alakult ki az egyéni, művészi látásmódom. A kézügyességem nagyon jó volt, így amikor szakmát választottam, az iparművészet felé fordultam. Ötvösnek tanultam, ám amikor kiderült a fémérzékenységem, akkor figyelmem a faipari szakmák felé fordult. Először faszobrász szerettem volna lenni, talán azért, mert édesapám kőfaragó és szobrászmester volt, s nagyon sokat néztem, ahogy dolgozik, ahogy például márvány mozaikokat is készített. Abban az évben azonban nem indult faszobrászképzés, de az iskolában mondták, hogy van még hely az intarziaképzés szakon, néztem meg, tetszik-e. Megnéztem és beleszerettem. Így kerültem a Kaesz Gyula faipari iskolába, intarziakészítő szakra – és így lettem intarziakészítő. Több olyan tanárom volt, akiktől sokat tanultam, s akikre szívesen emlékszem vissza. Csornai-Kovács Géza több faipari szakkönyv szerzője (Az

Életfa, 2019. Magántulajdon

Nőszírom, 2008. KM Par-Ker Kft. tulajdona

intarziakészítés műhelytitkai, Taramix Kiadó Kft. 2014), a faipari szakrajz nyugalmazott tanára, műbútorasztalos és restaurátor. Anda Csaba, a volt mesterem 18 évig a Nemzeti Múzeum farestaurátor csoport vezetője, jelenleg a Kozma Lajos Faipari Szakközép Iskola faipari szaktanára. Paulo Tamás több faipari szakkönyvet lektorált, faipari mérnök, a Kozma Lajos Faipari Szakközép Iskola szaktanára. 1990-ben végeztem, mint intarziakészítő, az utolsó évfolyamok között. Tanultam az ELTE filozófia szakán négy évet, amely szintén nagyon fontos volt gondolkodásom

fejlődésében. Nehéz anyagi helyzetünk miatt az egyetemem nem tudtam befejezni. Azonban az ott tanultak alapján még nagyobb kifejezőerővel igyekeztem átültetni gondolataimat intarziaképeimbe.

Anikó immár harminc éve műveli ezt a gyönyörű hivatást. Ez idő alatt több száz képre, bútorra és dísz tárgyra készített intarzia-berakást, valamint számtalan csoportos és egyéni kiállításon mutatta már be munkáit.

Relevánsabb munkahelyei: Faszobrász és Intarziakészítő Kisszövetkezet, Iskolabútor és Sportszergyár, Pataky

Fehér lófej, 2014. Magántulajdon

Csellózó lány, vázlat intarziaképhez

Gondolkodó, 2007. Magántulajdon

Neoreneszánsz intarziás kisasztal, 2018.

Neoreneszánsz hattyús kerekasztal, 2008. KM Par-Ker Kft. tulajdona

István Művelődési Központ (dekoratőr), Szlamy Ipari és Kereskedelmi Kft. – Szlamaniczky Ferenc antikbútor restaurátor cége, (antikbútorok restaurálása, intarziaterítékek készítése különböző bútorokra: komódok, tálalók, szekreterek, asztalok, székek, szekrények, kanapék, tabernákulumok). A KM Par-ker Kft.-nél Kulánda Mihály cégtulajdonos figyelt fel rá és meghívta intarziakészítő műhelyébe, ahol 2007-től öt évig dolgozott – kiváló képességű 4 fős csapattal. A sajnós ma már nem élő Philipovszky István faszobrász cégtulajdonos (akinek antikbútor-üzlete volt Budapesten) felkérésére több munkát készítettek közösen. Lehetősége nyílt a 100 Tagú Cigányzenekar turnéin több nagy városban bemutatni intarzia munkáit Beke Farkas Nándor

zenekari elnök támogatásával. Anikó jelenleg egy nyomdában dolgozik főállásban – emellett készít a családjának, barátainak és felkérésre, alkalmakra intarziát képre, díszdobozra és bútorokra. 2008 óta tagja az Intarziakészítők Országos Egyesületének, melynek rendezésében, valamint a Magyar Kézművessé-
gért Alapítvány szervezésében több kiállításon vett részt Budapest mellett az ország számos városában. Több munkáját a Magyar Képző és Iparművészet Lektorátus Zsűrije minősítette és számmal látta el. Újságcikk és kisfilm is jelent meg róla a Szakmák Mesterek eltűnőben sorozatban, továbbá nyilatkozott a Lánchíd és a Bartók Rádióban. Számára nagyon fontos a család. Két felnőtt gyermeke van: Balázs és

Eszter már önállóan, külön élnek. Napjainkban a legkisebb, Napsugár nevű lányával van elsősorban elfoglalva, aki 5 éves. Van egy kisebb alapterületű, fából készült műhelye Budapesten, ahol a szerszámai, gépei, anyagai vannak, s ahol tud intarziákat készíteni. Itt mutatta be nekem részletesen az intarzia készítését. – Az intarzia készítésénél az első fontos lépés az, hogy pontos elképzelésünk legyen arról, mit szeretnénk megvalósítani – mondja Anikó. Amikor megvan az elképzelésünk, van egy másik fontos feladatunk, ez a furnér illetve furnérok kiválasztása. Nagyon sokfajta, különböző színű és rajzolatú faanyag közül választhatunk. A fának, mint anyagnak csodálatos a rajzolata és végtelemül változatos a színvilága, ezáltal

Bordúr intarziadísztmény készítési folyamata.

Minta kivágása intarziavágó géppel.

Indiai elefántos kerekasztal, saját tervezés, 2008. KM Par-Ker Kft. tulajdona.

Egyedi tervezésű fahajóra iránytű intarzia készítésének tervrajza és a kész minta, magántulajdonban.

”

Egy intarziaképet már a tervezésnél úgy kell felépíteni, hogy a fa tulajdonságai mindig felismerhetőek legyenek és azok a legjobban érvényesüljenek.

kimeríthetetlen variációs lehetőséget biztosít az alkotónak a mű létrehozásához. Mint sok más művészeti alkotásnál, az intarziakészítésnél is ismerni kell az anyag tulajdonságait. Ezért hosszú évek szükségesek a technikai tudáson kívül a műfaj elsajátításához. Ehhez a szakmához sok türelemre, tanulásra, figyelemre, időre van szükség ahhoz, hogy a munka pontos és precíz legyen. Az intarzia, mint díszítő eljárás, ipari jellegű tevékenység, másrésztől viszont önálló művészeti alkotómunka, amit napjainkban már csupán néhány művész képvisel. A modern bútorgyártás jövőbeni sikere nagymértékben múlhat azon, hogyan sikerül az egyhangú és monoton hatású felületeket ismét faberakással díszíteni és ezáltal fantasztikus látványt létrehozni, amely gyönyörködteti az embereket. Más és más szabályok érvényesülnek az intarziakészítésnél, ha bútor felületére tervezünk, vagy képi alkotást készítünk. A bútor felülete szigorúbb, zártabb kompozíció, a tervezésnél figyelembe kell venni a bútor formáját, stílusát, valamint az enteriört,

ahova kerül. A képszerű intarziáknál szabadabban tervezhetünk. A faanyag sokszínűségéből adódóan nehéz alkotói szabályokat megszabni, de lényeges a kompozíció és az összhang. Amire érdemes odafigyelni, az a fának az erezete és rajzolata, amely külön képi világot hoz létre az alkotáson belül. Az intarziakészítés általában nem nagy anyagigényű, inkább sok időt és jó kézügyességet igénylő munka. A fafajok közül különösen nagyon szereti, a gyökér furnérokat például imbolyagyökér, gesztenyegyökér, topolya, bubinga, diógyökér. A homogénebb furnérok minden munkához elengedhetetlen alapot képeznek – ilyen a dió, a jávor, a körte az alma és a cseresznye, de hosszú lenne a sor. Fontos, hogy ha bútort díszítünk, mindig a megfelelő anyagokat válasszunk. Ha megvan az elképzelésünk és az anyagunk, akkor a munka következő lépése, hogy a furnérra vagy pauszpírra felrajzoljuk a mintát, akár indigóval, akár szabad kézzel. A következő lépésben elkezdjük a mintarajzot követve a fából az egyik elemet a másik

után kivágni oly módon, hogy az apró sarkok ne törjenek és ne repedjenek meg. Olyan ez, mint egy mozaik, egyik kivágott mintát illesztjük a másikhoz milliméter pontossággal és haladunk lépésről lépésre. Ügyelni kell az ívekre is, hogy ne töredezzek vagy szögletesek legyenek. Lendületes és határozott metszéseket kell végezni a késsel, hogy szép és harmonikus legyen a végeredmény. Minden anyagot másmilyen érzés vágni, az egyik puha a másik kemény, létezik olyan kemény szálszerkezetű anyag, ami vágás közben eltérítheti a szikénket, ezért biztos kéz kell hozzá. A szimmetrikus, organikus mintákat pontosabban lehet géppel kifűrészelni, ezért a bútorintarziánál ezt a technikát szokta alkalmazni. Intarziavágó géppel kell a bútordíszítő motívumokat kivágni. Ilyenkor kis fűrészcsomagokat vagy másnéven partit készítek, amit össze kell fogni és összetűzni gombostűvel, oldalt összeragasztani, hogy a furnérlapok ne csusszannak el egymáson. A furnérparti tetején rögzítő enyvel a rajzot, alulra pedig egy plusz furnérlemez tesz.

Minta perzselése homokban.

Nagy-Magyarország koronás címerének felragasztás utáni körbevágása intarziavágó géppel.

Külön díszítő technika, ha térbeliségre szeretnénk törekedni, ekkor megperzseljük homokban, finoman megégetjük a furnérból kivágott mintákat egyesével, ezt hívják árnyékolásnak. Ennél az eljárásnál, odafigyelve kell dolgozni, mert a forró homok hatására egy pillanat alatt szénné éghet a faanyagunk. Ha elkészült az első darabunk, akkor behelyezhetjük a helyére és fugapapírral rögzítjük egymáshoz a kivágott darabokat szépen lépésről lépésre. Ha szükséges, vissza kell nedvesíteni finoman a megperzselte mintákat és leszorítani súllyal, hogy ne hullámosodjanak fel. Kellő türelemmel és figyelemmel végül felépül a kívánt alkotás – magyarázza Anikó.

Az immár elkészült intarziánkat ragasztás útján rögzítenünk kell az alapra. Végig kell gondolni, hogy milyen anyagra szeretnénk préselni az elkészített intarziaterítéket, ne legyen túl nehéz és mégis masszív legyen, nehogy meghajoljon, elvetemedjen az idők során. Általában kis képre 10 mm vastagságú faforgácslapot vagy rétegelt falemezt szokott választani. Első lépésben az anyag éleit furnérozza le, hogy később maga a kép rátaakarhasson a kilógó furnérra. Lehet kemény fával is lezárni az éleket, mart léccel, mely egyben a kép kerete is lesz. A felragasztandó intarziakép hátoldalát is le kell furnérozni. Lehet a hagyományos ragasztást használni, ami csontenyvvel történik. Azért jó ez a módszer, mert az enyvvel ragasztott intarzia köny-

nyebben javítható, mivel a csontenyv bármikor megolvad erős hő hatására. (Ezért is szokták meleg enyvnek is hívni). A „hideg enyv” nem oldható kötés. Amikor a ragasztó meleg, pont jó állagú, az anyagunkat érdemes lefixálni, hogy ne mozduljon el. Majd szép egyenletesen elkenjük az enyvot, ráhelyezzük a már méretre szabott furnérunkat és egy darab fával, vagy valami kemény anyaggal elegyengetjük a furnér alatt a ragasztót. Általában elég erősen kell leszorítani, hogy szépen elterüljön az anyag és ne legyen hullámos. Ha nem sikerül teljesen elsimítanunk, akkor sincsen nagy gond, mert átvasalás után, ahogy a ragasztóból távozik a víz, kénytelen odahúzni a furnért az

anyaghoz. Így kapunk egy síkfelületet. Figyelni kell, nehogy a fugapapíros oldalt ragasszuk le, ugyanis pont az a cél, hogy a fát fogja a ragasztó, ne a papírt. Ha mégis fordítva történne, egyrészt hullámos lenne a képünk a plusz fugapapírtól, másrészt pedig lassan kipotyognának a darabkánk, mert nem a ragasztó tartja őket, hanem a papír.

Ha készen vagyunk a képünk lera-
gasztásával, akkor hagynunk kell száradási időt, ami egy teljes nap lesz. Másnap leszedhetjük a fugapapírt, majd következik az intarzia csiszolása és felületkezelése. Elsősorban keresnünk kell egy megfelelő helyet a porolásra. Többfajta szemcsés csiszolópapír vagy csiszoló vászon létezik.

Kisdéd, intarziakép 2013. KM Par-Ker Kft. tulajdona.

Volán mögött, intarziakép, 2010. A KM Par-Ker Kft. tulajdona

Egyedi tervezésű intarziás ékszerdoboz

Ebből a rengeteg fajtából ő csak a 80-as, a 100-as és 120-as vásznat, papírt használja – de néha 180-as csiszoló szivacsot is.

Első körben mindig a durvább csiszolóvásznat használjuk (80-as). Ezzel szépen ki tudjuk egyengetni a kisebb szintkülönbségeket. Lehet és célszerű használni csiszolófát. Ügyelnünk kell a csiszolásra, nehogy átcsiszoljuk a furnérunkat, mert akkor kikopik az intarziaminta és tönkremegy az alkotás. Főként a kép széleinél kell ügyelnünk, mert ott tudjuk a leg hamarabb átcsiszolni. Miután szépen egy síkra csiszoltuk a képünket, jöhet a papírcsere és neki is eshetünk 100-as papírral csiszolni. Ezzel a kisebb karcokat tudjuk kicsiszolni, amit esetleg a 80-as papír hagyott maga után. Végül a 120-as papírral folytathatjuk a munkát. Azért van szükség ennyiféle papírra, hogy szép sima homogén felületet tudjunk létrehozni. Ha végeztünk a gépi csiszolással, kicsit kézzel, csiszolószivaccsal utána dolgozhatunk. Mikor elértük a kellő simaságot, jól le kell portalanítanunk a képünket, ha kell, akár kis nedves ronggyal is áttörölhetjük.

Következik a felületkezelés. Felületkezelő anyagnak saját intarziáihoz Biopin kemény narancsolajat és viaszt használ, ami együtt lélegzik a fával, természetes anyag és tökéletesen megvédi a fát, valamint kiemeli az anyagok színét, erezetét és rajzolatát. Felhordása ecsettel vagy puha ronggyal történik. Pár perc után a be nem szívódott olajat puha ronggyal

Biopin olaj bedörzsölése az intarziába.

le kell törölni és jól bedörzsölni a felületbe. Mikor teljesen megszárad, akkor készültünk el a képpel. Most már büszkén díszíthetjük vele otthonunkat vagy akár meglephetjük vele barátunkat, családtagunkat. Az intarziával díszített tárgyak, bútorok hosszú századokon át az uralkodó osztály luxusigényeit elégítették ki. A szocializmusban kiment a divatból, kevesen foglal-

koztak vele. Volt egy-két műhely, ahol főleg másolatokat készítettek külföldre. A rendszerváltást követően 1990-ben megváltoztak a piaci viszonyok, kivonult az orosz kereskedelem, ezzel leállt a termelés az intarziakészítésben is, mivel ők voltak a fő megrendelői kör, valamint a volt szocialista országok. Ezt követően 1995-től ismét reneszánszukat élték az intarziás és faragott bútorok,

100 Tagú Cigányzenekar irodájába készült hegedű címerrel

Szlamy kft.-ben készült, -felújított tálalószekrény alsó intarziás ajtóbetét része, 1998.

egyfajta státuszszimbólumként is funkcionáltak az új magyar feltörekvő vállalkozók, művészek és magánemberek körében.

2003-tól azonban ismét hanyatlani kezdett az intarzia mesterség, így az oktatásból is kivették az intarziakészítést. A gépesített technikai fejlesztésekkel, műanyag laminált bútorokat, olcsón nagy szériában lehetett sorozatban gyártani és a kézműipar egyre jobban háttérbe szorult. Ezzel

egy időben felszámolódtak a Magyarországon működő bútorgyárak pl. Bubiv, Iskolabútor és Sportszergyár, valamint a Faszobrász és Intarziakészítő kisszövetkezetet stb. A kis vállalkozások próbálták és próbálják tovább vinni ezt az iparágat. Ezek kis asztalos műhelyek, manufaktúrák, ahol még javítanak, felújítanak antik és stílbútorokat. Napjainkban a kihálás veszélye fenyegeti ezt a gyönyörű szakmát. Pedig az intarziás bútorok

az egyedi tervezésű bútorok gyöngyszemei. A faberakás által különleges hangulatok és stílusjegyek jeleníthetők meg, melyek egyedi jelleget biztosítanak a bútornak, és beltérnek egyaránt. A fa végtelenül változatos színe, rajzolata az egészen egyszerű fajoktól a jellegzetes gyökérfurnókon át számtalan lehetőséget tárnak eléink, s minden egyes alkotást egyedivé és megismételhetlenné tesz. Ezért tartja fontosnak, hogy

Teremtés, 2014. magántulajdonban.

Madách Színház, Tolnay szalonban a kiállítás megnyitóján 2014.03.

Ősi családi címertes doboztető.

Eszter lányomnak készített ékszerdoboz.

minél több helyen és minél több embernek bemutassuk ezt a szép szakmát, hogy az emberek és a bútorkészítéssel foglalkozó asztalosok újból felfedezzék az intarziát – mint bútor díszítő technikát – legyen igény újra az intarziás bútorokra, tárgyakra, képekre a mai modern lakásokban is. Úgy gondolja a művészet fő célja, hogy gondolatokat közvetítsen, és érzéseket ébresszen az emberekben. Fontos számára a létezés filozófiai üzenetének közvetítése az alkotáson keresztül. A szellemi és az anyagi kapcsolatának megjelenítése a művészi alkotásokban. Úgy vallja, hogy az élete mindenkinek a saját műalkotása a világban, melyben megnyilvánul gondolatai és érzéseit által, mint ember. Ezek által a megnyilvánulások által teremtünk. Nem öncélúan, hiszen ugyan abban a világban együtt teremtünk létezését az anyagban. Az anyag csodálatos dolog, mely azt a célt szolgálja, hogy láthatóvá és érzékelhetővé váljon a gondolat.

A jövő terveit illetően szeretne a közeljövőben ismét kiállítani és az embereknek megmutatni mennyi szépség és csoda van a fában. A fa természetes anyag, sokkal közelebb áll az emberekhez, mint a műanyag, és a sorozatgyártással készített lakberendezési tárgyak. Nem mindegy, hogy milyen és miből készült

A jövő terveit illetően szeretne a közeljövőben ismét kiállítani és az embereknek megmutatni mennyi szépség és csoda van a fában. A fa természetes anyag, sokkal közelebb áll az emberekhez, mint a műanyag, és a sorozatgyártással készített lakberendezési tárgyak.

tárgyakkal vesszük körül magunkat. Talán ezek a gyönyörű alkotások is hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az emberek életébe visszatérjen a szeretet, a béke, a szépség és a harmónia. Anikó elhivatottsága, szakmaszerelete, mintaképpül szolgálhat, hogy a felnövekvő társadalom is megismerhesse és részese lehessen a kétkezi alkotás adta örömöknek, ráirányítsa a figyelmet annak felbecsülhetetlen értékére. ■

Fotók:

Horváth-Jeges Anikó sajátkezü munkái fotógyűjteményéből.

Édesanyámnak készült díszdoboz.